

mysterio **1431** manduco eam? Et sancta nihilominus Virgo fidei et ipsa experta est umbram, cui dictum est: *Et beata quæ credidisti* (Luc. 1, 45). *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi*. Et propheta: *Spiritus*, inquit, *ante faciem nostram Christus Dominus; in umbra ejus vivemus* (209) *inter gentes* (Thren. iv, 20). In umbra in gentibus, in luce cum angelis. In umbra sumus, quandiu per fidem ambulamus, et non per speciem; et ideo justus in umbra, qui ex fide vivit. At qui vivit ex intellectu, beatus est; quia non in umbra jam, sed in lumine. Justus erat David, et ex fide vivebat, cum dicebat Deo: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua, et vivam* (Psal. cxviii, 73, 144); sciens successurum fidei intellectum, intellectui revelandum lumen vitæ, et luminis vitam. Prius est venire ad umbram, et ita ad id cujus umbra et pertransire, quoniam, *nisi crederitis*, ait, *non intelligetis* (Isai. vii, 9, juxta LXX).

7. Vides fidem et vitam esse, et vitæ umbram. Nam e regione vita in deliciis agens, quoniam non est ex fide, et mors est, et umbra mortis. *Quæ enim, inquit, vidua in deliciis est, vivens mortua est* (I Tim. v, 6). Denique sapientia carnis mors est. (Rom. viii, 6). Sed et mortis est umbra, illius scilicet quæ cruciat in æternum. Sedimus et nos aliquando in tenebrosis et umbra mortis, carnaliter conversantes, et non ex fide viventes; mortui jam quidem justitiæ, a morte vero secunda paulo minus absorbendi. Quantum etenim umbra prope est corpori cujus est umbra, tantum pro certo vita illa nostra inferno appropinquavit. Denique: *Nisi quia Dominus adjuvit me, inquit, paulo minus habitasset in inferno anima mea* (Psal. xciii, 17). Nunc autem de umbra mortis ad vitæ transivimus umbram; magis autem translati sumus de morte ad vitam (I Joan. iii, 14), in Christi umbra viventes, si tamen viventes, et non mortui. Nec enim, reor, continuo, ut quis in umbra ejus fuerit, quod vivat in ea, quia non plane omnis qui fidem habet ex fide vivit. Nam fides sine operibus mortua est; nec potest dare vitam, quam minime ipsa habuerit. Ideo propheta cum dixisset: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus*, non contentus fuit sequi et dicere: In umbra ejus sumus; sed, *in umbra*, inquit, *ejus vivimus inter gentes*. Et tu ergo vide ut vivas exemplo prophetæ in umbra ejus, ut quandoque et regnes in lumine ejus. Nec enim tantam umbram habet, habet et lucem. Ipse per carnem umbra est fidei, ipse intelligentiæ lumen per Spiritum. Et caro est enim, et spiritus. Caro, in carne manentibus; spiritus, ante faciem nostram, id est in futuro; si tamen quæ retro sunt obliviscentes, ad ea quæ ante sunt nosmetipsos extendimus, quo pervenientes, experiamur de Verbo quod dixit: *Caro non prodest quidquam, spiritus est qui vivificat* (Joan. vi, 64). Nec ignoro quod in carne adhuc manens quis dixerit: *Et si cognovimus Christum secundum carnem*, (209) Rouauld. Tirad. Horst., *vivimus*.

A *sed nunc jam non novimus* (II Cor. v, 16). At hoc ille: nos vero qui nondum in paradysum, nondum ad tertium cælum rapui meruimus, Christi interim carne pascamur, mysteria veneremur, exempla sectemur, fidem servemus; et vivimus profecto in umbra.

8. *In umbra ejus quem desideraveram sedi*. Fortassis feliciter aliquid ista expertam se gloriatur in ea, quod se in umbra dicit: non, ut propheta, vivere, sed sedisse. Sedere enim quiescere est. Plus est autem quiescere in umbra quam vivere, sicut vivere plus est quam tantummodo esse in ea. Igitur quod est commune multorum propheta assumens sibi: *In umbra ejus vivimus*, inquit; sponsa vero habens prærogativam, etiam quod sub ea singulariter sederit, gloriatur. Non enim ut ille pluraliter: *Vivimus*; ita et hæc: *Sedimus dixit*; sed singulariter, *sedi*, ut agnoscas prærogativam. Ubi itaque nos cum labore vivimus, qui conscii peccatorum sub timore servimus, ibi hæc devote et amans suaviter requiescit. Denique timor pœnam habet, amor suavitatem. Unde ait: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo*; gustum contemplationis significans quem obtinuerat per amorem suaviter sublevata. At istud in umbra, quia per speculum et in ænigmate. Erit cum declinaverint umbræ crescentes lumine, imo penitus disparuerint, et subintrabit sicut perspicua, ita et **1435** perpetua visio; eritque non modo suavis gutturi, sed et satiety ventri; sine fastidio tamen. *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo*. Nos quoque ubi sponsa pausat, pausemus pariter, de sumpto gustu patremfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas invitavit, sponsum Ecclesiæ Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XLIX.

Qualiter per discretionem ordinatur charitas, ut omnia membra Ecclesiæ, id est electi, invicem colligentur.

D 1. *Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem* (Cant. ii, 4). Ut quidem propositi in capituli videtur sonare littera, habito pro votis dulci admonum familiarique colloquio cum dilecto, illo abeunte sponsa regreditur ad adolescentulas, aspectu ita ipsius affatuque refecta atque accensa, quatenus ebrææ similis apparet. Et quasi illis stupentibus novitatem, et quærentibus causam, respondit mirum minime esse, si vino æstualet, quæ in cellam vinariam introisset. Et secundum litteram ita. Secundum spiritum quoque non negat ebriam, sed amore, non vino, nisi quod amor vinum est. *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Quando præsens est sponsus, et sponsa ad ipsum sermonem dirigit; tunc sponsus dicitur aut dilectus, aut, quem diligit anima mea, inquit; loquens vero de ipso adolescentulis, regem nominat. Utquid hoc? Propterea credo, quia et sponsæ amanti atque dilectæ conveniat uti familiariter, quod ad se est, amoris nominibus, et

adolescentulis tanquam disciplina indigentibus opus sit reverendo premi vocabulo majestatis.

2. *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Quænam ista sit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixisse me reco. Tamen si ad Ecclesiam referatur sermo, cum repleti Spiritu sancto discipuli musto ebrii a populo putarentur, tunc tanquam amicus sponsi pro sponsa stans Petrus in medio eorum: *Non inquit, sicut vos aestimatis hi ebrii sunt*. Attende interim quod non omnino ebrios, sed ebrios sicut ab illis aestimati sunt, denegavit. Erant enim ebrii, sed Spiritu sancto, non musto. Et quasi testificarentur ad plebem, revera se in cellam fuisse vinariam introductus, rursus Petrus pro omnibus: *Sed hoc est, ait, quod dictum est per prophetam Joel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus; effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ: juvenes vestri visiones videbunt, et senes vestri somnia somniant*. An non tibi cella videtur fuisse vinaria illa domus, in qua erant discipuli pariter congregati, cum factus est repente de cælo sponus, tanquam advenientis spiritus vehementis et replevit totam domum, ubi erant sedentes (Act. ii, 13-17, 2), adimplevitque prophetiam Joel! Et nonne unusquisque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, et torrente voluptatis tantæ potatus, dicere merito quibat: *Quoniam introduxit me rex in cellam vinariam?*

3. Sed et tu quoque, si collecto tuo spiritu, mente sobria et vacua curis, orationis domum solus introeas, et stans coram Deo ad unum aliquod de altaribus, cæli januam tangas sancti desiderii manu, et præsentatus choris sanctorum, tua penetrante devotione (siquidem oratio justi penetrat cælos) in ipsorum præsentia miserandus deplores miseras et calamitates quas pateris; crebris suspiriis et gemitibus inenarrabilibus prodas necessitatem, flagites pietatem; si, inquam, hoc egeris, confido in eo qui dixit; *Petite, et accipietis* (Matth. vii, 7), quia, si perseveraveris pulsans, non exibis vacuus. Verum cum te nobis reddideris plenum gratia et charitate, nec poteris spiritu fervens dissimulare munus acceptum, quod sine invidia communicabis; erisque omnibus in gratia, quæ data est tibi, non modo gratis, sed fortassis etiam admirandus; poteris et ipse veraciter protestari, quia *introduxit me rex in cellam vinariam*; tantum cautus esto, non in te, sed in Domino gloriari. Nec omne donum, quamvis spirituale, prodire **1436** dixerim de cella vinaria cum sint et aliæ penes sponsum cellæ vel apothecæ, diversa in se recondita habentes dona atque charismata, secundum divitiarum gloriam ejus: de quibus cellis memini me alibi latius disputasse (supra serm. 23). *Nonne hæc condita sunt, inquit, apud me et signata in thesauris meis?* (Deut. xxxii, 34.) Ergo pro diversitate cellarum, divisiones gratiarum sunt et unicuique manifestatur Spiritus ad utilitatem. Et quanquam alii quidem detur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ, alii vero prophetia, alii gratia

curationum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum, aliaque aliis his similia (I Cor. xii, 7-11), non tamen quis horum pro hujusmodi dicere poterit, quod introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippe cellis sive thesauris ista sumuntur.

4. Sed si quis orando obtineat mente excedere in id divini arcani, unde mox redeat divino amore vehementissime flagrans, et æstuans justitiæ zelo, nec non et in cunctis spiritualibus studiis et que officiis pernitium fervens, ita ut possit dicere: *Concaluit cor meum intra me, et in meditationibus meis exardescit ignis* (Psal. xxxviii, 4): is plane, cum ex charitatis abundantia bonam et salutarem vini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellam non immerito perhibebitur vinariam introisse. Cum enim duo sint beatæ contemplationis excessus, in intellectu unus, et alter in affectu; unus in lumine, alter in fervore; unus in agnitione, alter in devotione: pius sane affectus, et pectus amore calens, et sanctæ devotionis infusio, etiam et vehemens spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam e cella vinaria reportantur: et cuicumque cum horum copia surgere ab oratione donatur, potest in veritate loqui, *introduxit me rex in cellam vinariam*.

5. Sequitur: *Ordinavit in me charitatem*. Omnino necessarie. Importabilis siquidem absque scientia est zelus. Ubi ergo vehemens æmulatio, ibi maxime discretio est necessaria, quæ est ordinatio charitatis. Semper quidem zelus absque scientia minus efficax, minusque utilis invenitur; plerumque autem et perniciosus valde sentitur. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior spiritus, profusiorque charitas; eo vigilantiori opus scientia est, quæ zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet charitatem. Proinde sane, ne tanquam nimia et importabilis pro impetu spiritus, quem e cella videtur vinaria reportasse præsertim ab adolescentulis sponsa timeatur; jungit quod discretionis est etiam se pariter accepisse, id est ordinem charitatis. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit; ordo modum tribuit et decorem, etiam et perpetuitatem. Denique ait: *Ordinatione tua perseverat dies* (Psal. cxviii, 91); diem virtutem appellans. Est ergo discretio non tam virtus, quam quedam moderatrix et auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, et morum doctrix. Tolle hanc, et virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis id perturbationem magis convertetur, exterminiumque naturæ. *Ordinavit in me charitatem*. Factum est autem hoc, cum in Ecclesia quosdam quidem dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios pastores et doctores ad consumptionem sanctorum (Ephes. iv, 11, 12). Oportet autem ut hos una omnes charitas liget, et contemperet in unitatem corporis Christi: quod minime omnino facere poterit, si ipsa non fuerit ordinata. Nam si suo quisque feratur impetu secundum spiritum quem accepit, et ad quæque volet indifferenter, prout afficitur, non rationis iudicio convolarit;

dum sibi assignato officio nemo contentus erit, sed omnes omnia indiscreta administratione pariter attentabunt, non plane unitas erit, sed magis confusio.

6. *Ordinavit in me charitatem.* Utinam et in me Dominus Jesus tantillum ordinet charitatis quod dedit; ut sic mihi curæ sint universa quæ sunt ipsius, ut tamen quod mei potissimum propositi seu officii esse constiterit, ante omnia curem: sed sane ita id prius, ut tamen ad multa, quæ mihi specialiter non attinent, afficiar amplius. Non enim semper quod prius curandum; id etiam diligendum amplius erit: cum sæpe quod prius **1437** est ad sollicitudinem, nimis sit ad utilitatem, ac per hoc minus esse oporteat et in affectu. Frequenter proinde quod pro injuncto præponitur, de iudicio posthabetur (210): et quod veritas iudicat præponendum, id charius amplectendum ordo postulat charitatis. Nonne, verbi gratia, ex injuncto incumbit mihi cura omnium vestrum? Jam quidquid huic forte prætulero operi, quo minus ipsi invigilem digne et utiliter pro viribus exsequendo; etsi ex charitate fortassis id facere videar, ordinis tamen ratio non consentit. Quod si ante omnia quidem, ut debeo, huic intendo curæ, non autem magis ad majora gaudeo Dei luca, quæ per alterum fieri forte comperero, patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex parte nequaquam. Si vero me et ad id amplius, quod specialius incumbit, sollicitum, et nihilominus ad illud, quod majus est, magis affectum exhibeam; utrobique profecta invenior charitatis ordinem assecutus, et non est cur dicere non possim etiam ipse, quia *ordinavit in me charitatem.*

7. Si autem dicas difficile quemquam plus alieno gaudere magno bono, quam proprio parvo, advertes certe vel ex hoc excellentiam gratiæ apud sponsam, et quoniam [alias, quam] non cuilibet animæ dicere sit, quia *ordinavit in me charitatem.* Quare facies deciderunt quorundam vestrum modo ad hunc sermonem? Nam alta suspiria testantur tristitiam animorum, conscientiarumque dejectionem. Nimirum metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrum pro nostræ imperfectionis experientia quam rara virtus sit alienæ non invidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus quam ad propriam quemque gratulari, quanto se perpenderit in virtute superatum. Adhuc modicum lumen in nobis est, fratres, quotquot de nobis ita sentimus. Ambulemus dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant (Joan. xii, 35). Ambulare proficere est. Ambulabat Apostolus, qui dicebat: *Non arbitror me comprehendisse;* et addit: *Unum autem quæ retro sunt obliviscens ad ea quæ ante sunt me extendo* (Philipp. iii, 13). Quid est, *unum autem?* Unum autem, inquit, quasi remansit mihi ad remedium, ad spem, ad consolationem. Quid

(210) Ita scripti nostri omnes, atque editi primi. Subsequentes, *Dei iudicio* etc. Horstius, proinde quod veritas iudicat proponitur, de iudicio, etc.

illud? *Quæ retro sunt* videlicet *obliviscens, ad ea quæ ante sunt me extendo.* Magna fiducia! quod magnum electionis Vas perfectum abnuens, profectum fatetur. Ego non ambulans, sed sedentem a mortis tenebris comprehendi periculum est. Et quis sedens, nisi qui non curat proficere? Id caveto: et si morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices Deo: *Imperfectum meum viderunt oculi tui et in libro tuo nihilominus, inquit, omnes scribentur.* Qui omnes? Profecto qui in desiderio proficiendi inveniuntur. Sequitur enim: *Dies formabuntur et nemo in eis* (Psal. cxxxviii, 16); subaudis: Peribit. Dies proficientes intellige, qui si morte præoccupati fuerint, in eo quod eis deest perficiendi sunt. **B** Formabuntur, et nemo in eis informis relinquetur.

8. Et quomodo, ais, ego proficere possum, qui fratri proficiendi invideo? Si doles quod invides, sentis, sed non consentis. Passio est, quandoque sananda non actio condemnanda. Tantum non illic resideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foveas morbum, satisfacias pesti, persequare insontem, bene ab illo gesta calumniando, deprimendo, pervertendo, atque impediendo, gerenda. Alioquin non nocet ambulanti et extendenti se ad meliora, quod jam non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum (Rom. vii, 20). Non est ergo damnatio illi, qui non dat membra **1438** sua arma iniquitati, non linguam ad detrahendum, non quidquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo; magis autem confunditur sic se esse male affectum: et inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando conatur expellere; et cum non prævaleat, mitior inde ad omnes, atque apud se humilior invenitur. Quis sanum sapiens hominem damnet, qui a Domino dicit mitis esse et humilis corde? (Matth. xi, 29). Absit ut inveniatur expertus salutis imitator Salvatoris, sponsi Ecclesiæ Domini nostri Jesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula! Amen.

SERMO L.

De duplici charitate, scilicet actuali et affectuali; et ejus ordinatione.

1. Vos forsitan exspectatis tractari sequentia, **D** explicitum putantes versiculum, qui novissime tractabatur. Verum ego aliud molior: habeo enim quod adhuc vobis apponam de fragmentis hesterni convivii, quæ mihi colligeram ne perirent. Peribunt autem, si nulli apposuero; nam si voluero ea habere solus, ipse peribo. Nolo proinde vestram illis, quam bene novi, fraudare ingluviem: præsertim cum sint de ferculo charitatis, eo dulcia quo subtilia; et eo sapida quo minuta. Alioquin contra charitatem est valde nimis de ipsa charitate fraudare. Itaque hic sum: *Ordinavit in me charitatem* (Cant. ii, 4).

2. Est charitas in actu, est et in affectu. Et de illa

quidem quæ operis est, puto datam esse legem hominibus, mandatumque formatum: nam in affectu quis ita habeat, ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, ista in præmium datur. Cujus initium quidem, profectumque vitam quoque præsentem experiri divina posse gratia non negamus; sed plane consummationem defendimus futuræ felicitati. Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum, non inde contendo, dummodo acquiescas et tu mihi, quod minime in vita ista ab aliquo hominum possit, vel poterit adimpleri (211). Quis enim sibi arrogare id audeat, quod se Paulus ipse fatetur non comprehendisse? (Philipp. iii, 13.) Nec latuit præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires; sed judicavit utile ex hoc ipso suæ illos insufficientiæ admoneri, et ut scirent sane, ad quem justitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impossibilia, non prævaricatores homines fecit, sed humiles, *ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo; quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo* (Rom. iii, 19, 20). Accipientes quippe mandatum, et sentientes delictum, clamabimus in cælum, et miserebitur nostri Deus: et sciemus in illa die, quia *non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit* (Tit. iii, 5).

3. Atque hoc dixerim, siquidem, consenserimus affectualem legem fuisse mandatum. Sed actuali id potius convenire (212) inde vel maxime apparere videtur, quod cum dixisset Dominus: *Diligite inimicos vestros* mox de operibus infert: *Benefacite his qui oderunt vos* (Luc. vi, 27). Item Scriptura: *Si esuriet inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da* (Rom. xii, 20). Et hic de actu habes, non de affectu. Sed audi item Dominum etiam de sui dilectione mandantem: *Si diligitis me, inquit, sermones meos servate* (213) (Joan. xiv). Atque hic quoque ad opera mittimur injunctam observantiam mandatorum. Supervacue autem **1439** de opere monuisset, si in affectione jam fuisset dilectio. Sic te ergo necesse est et illud accipere, quod juberis diligere proximum tuum sicut te ipsum (Matth. xxii, 39), etsi non ita aperte expressum sit. An non denique satis tibi esse iudices ad implendum istud de proximi dilectione mandatum, si id perfecte observes, in quo omni homini recte de lege naturæ præscribitur: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris?* (Tob. iv, 16.) Et item illud: *Quæcumque vultis ut*

(211) Vide Tract. De diligendo Deo, cap. 10, num. 29.

(212) Bernardi sententia est, præceptum de diligendo convenire potius charitati actuali, quam affectuosæ. Sed affectuosæ nomine intelligit amorem illum perfectissimum, qui solis beatis, aut certe perfectis competit: actualem vero, qui non sistit in simplici affectu, sed in affectum prorumpit, ita ut internum dilectionis actum neutiquam excludat. « Neque hoc dico, » inquit num. 4, « ut sine affectione simus: » imo potius includat dilectionem internam,

A *faciant vobis homines, et vos facite aliis* (Matth. vii, 12).

4. Neque hoc dico, ut sine affectione simus, et corde arido solas moveamus manus ad opera. Legi inter alia, quæ scribit Apostolus magna et gravia hominum mala, hoc quoque annumeratum, *sine affectione* scilicet esse (Rom. i, 31). Sed est affectio quam caro gignit; et est quam ratio regit, et est quam condit sapientia. Prima est, quam Apostolus legi Dei dicit non esse subjectam, nec esse posse (Rom. viii, 7); secunda, quam perhibet e regione consentientem legi Dei, quoniam bona est (Rom. vii, 16); nec dubium distare inter se contentiosam et consentaneam. Longe vero tertia ab utraque distat, quæ et gustat, et sapit quoniam suavis est Dominus (Psal. xxxiii, 9); primam eliminans, secundam remunerans. Nam prima quidem dulcis, sed turpis; secunda sicca, sed fortis; ultima pinguis, et suavis est. Igitur per secundam opera fiunt, et in ipsa charitas sedet, non illa affectualis, quæ sale sapientiæ condita pinguescens magnum menti important multitudinem dulcedinis Domini; sed quædam potius actualis, quæ etsi nondum dulci illo amore suaviter reficit, amore tamen amoris ipsius vehementer accendit. *Non diligamus, ait, verbo, neque lingua, sed opere et veritate* (I Joan. iii, 18).

5. Vides quomodo caute medius incedit inter vitiosum atque affectuosum amorem, ab utroque pariter hanc distinguens actualem et salutiferam charitatem? Nec linguæ mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec rursus afficientis exigit sapientiæ gustum. *Opere, inquit diligamus veritate:* quod videlicet moveamur ad bene operandum magis quodam vividæ veritatis impulsu, quam sapidæ illius charitatis affectu. *Ordinavit in me charitatem.* Quam putas harum? Utramque, sed ordine opposito. Nam actualis inferiora præfert, affectualis superiora. Etenim in bene affecta mente non dubium, verbi causa, quin dilectioni hominis Dei dilectio præponatur, et in hominibus ipsis perfectiores infirmioribus, cælum terræ, æternitas temporis, anima carni. Attamen in bene ordinata actione sæpe, aut etiam semper, ordo oppositus invenitur. Nam et circa proximi curam et plus urgemur, et pluries occupamur; et infirmioribus fratribus diligentiori sedulitate assistimus; et paci terræ magis quam cœli gloriæ jure humanitatis et ipsa necessitate intendimus; et temporalium inquietudine curarum vix aliquid sentire de æternis permittimur; et languoribus nostri cor-

« quæ etsi nondum dulci illo amore suaviter reficit, amore tamen amoris ipsius vehementer accendit. » « Et hic est amor internus, » quo contenta est charitas actualis, num. 6. Vide Admonitionem ad librum. De diligendo Deo, supra, tom. II.

(213) Ubi ergo servandi sunt? « Haud dubium quin in corde, » ait Bernardus in sermone 5 de Adventu, num. 2; imo et ex corde, sicut ibidem explicat, ita ut sint instar cibi, qui « transeat in affectiones, et in mores. »

poris, postposita animæ cura, pene continue inser-
vimus; et ipsis denique infirmioribus membris nostris
abundantiorem honorem, juxta sententiam Apostoli,
circumdamus (*I Cor. xii, 23*): per hoc quodam
modo facientes verbum Domini, de quo habes; *Erunt
novissimi primi, et primi novissimi (Matth. xx, 16)*.
Orantem denique hominem cum Deo loqui quis du-
bitet? Quoties tamen inde charitate jubente abducimur
et avellimur, propter eos qui nostra indigent
opera vel loquela? quoties pie cedit negotiorum
tumultibus pia quies? quoties bona conscientia po-
nitur codex, ut operi manuum insudetur? quoties
pre administrandis terrenis, justissime ipsis super-
sedemus celebrandis missarum solemnibus? (214) Ordo
præposterus: sed necessitas non habet legem. Agit
ergo suum **1110** actualis charitas ordinem juxta
patrifamilias jus-ionem, incipiens a novissimis
(*ibid.*, 8). Pia certe et justa, quæ si non sit acceptrix
personarum; nec pretia consideret rerum, sed ho-
minum necessitates.

6. At non ita affectualis: nam a primis ipsa ducit
ordinem. Est enim sapientia, per quam utique quæ-
que res sapiunt prout sunt: ut, verbi gratia, quæ
pluris natura habet, pluris quoque ipsa affectio sen-
tiat, minora minus, minima minime. Et illum qui-
dem ordinem charitatis veritas facit; hunc autem
veritatis charitas vindicat sibi. Nam et vera in hoc
est charitas, ut qui indigent amplius, accipiant prius:
et rursus in eo chara apparet veritas, si ordinem
tenemus affectu, quem illa ratione. Tu ergo si diligas
Dominum Deum tuum toto corde, tota anima, tota
virtute tua (*Matth. xxii, 37*); et amorem amoris (215)
illum, quo contenta est charitas actualis, affectu
ferventiori transiliens, ipso cominus divino amore,
ad quem is est gradus, accepto in plenitudine spiritu,
totus ignescas: sapit tibi profecto Deus, etsi non
digne omnino prout est (quod utique impossibile est
omni creaturæ), certe prout tunc sapere est. Deinde
sapiens etiam ipse tu tibi prout es, cum te senseris
nil habere prorsus, unde te ames, nisi in quantum
Dei es: quippe qui totum unde amas, in illum effu-
deris. Sapiens, inquam, tibi prout es, cum ipso expe-
rimento amoris tui, et affectionis quam ad te ipsum
habebis, nihil dignum te esse invenies, quod vel a te
ipso ametur, nisi propter ipsum, sine quo ipse es
nihil.

7. Jam vero proximus, quem vere te oportet dili-
gere tanquam te ipsum, ut tibi et ipse sapiat prout
est, haud aliud profecto sapiet tibi, quam tu tibi,
qui hoc est quod tu: est enim homo. Qui itaque te
non diligis, nisi quia diligis Deum; consequenter

(214) Apud Cistercienses olim intermittebantur
Sacra tempore messis. Unde Philippus Augustus
audito apud Barbellenses monachos tempore mes-
sionum, monachis ad granchias commeatibus, tem-
poralium occasione a Missarum solemnitate ces-
sari; singulis diebus mane Missarum solemnita pro
anima patris sui ibidem sepulti celebrari præcepit.
Litteræ hac de re exstant in lib. vi de Re Diploma-
tica, pag. 603. Alias Bernardus oblationem hostiæ

omnes qui similiter diligunt eum, diligis tanquam te
ipsum. Porro inimicum hominem, quoniam nihil est,
pro eo quod non diligit Deum: non potes quidem
diligere tanquam te ipsum, qui Deum diligis; diliges
tamen ut diligat. Non est autem id ipsum, diligere
ut diligat, et diligere quia diligit. Proinde ut tibi et
ipse sapiat prout est, sapiet tibi, non quidem quod
est, qui utique nihil est: sed quod futurus forsitan
est, quod est prope nihili, quippe quod adhuc pendet
sub dubio. Etenim de quo constat quod ad amorem
Dei non sit deinceps rediturus, sapiat tibi necesse
est, non prope jam nihil, sed nihil ex toto, utpote
quod in æternum nihil est. Illo igitur excepto, qui
non modo jam non diligendus, insuper et odio ha-
beendus est, secundum illud: *Nonne qui oderunt te,
Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam?*
Psal. cxxxviii, 21. De cætero nulli vel inimicissimo
homini negari quantumcumque affectum charitas
sane in hac parte ambitiosa permittit. Quis sapiens,
et intelliget hæc?

8. Da mihi hominem, qui ante omnia quidem ex
toto se diligit Deum; se vero et proximum, in quan-
tum diligunt ipsum; inimicum autem, tanquam ali-
quando forsitan dilecturum; porro parentes carnis
sue germanius, propter naturam; spirituales vero
eruditores suos profusius, propter gratiam; atque in
hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato inten-
dat amore, despiciens terram, suspiciens cælum,
utens hoc mundo tanquam non utens, et inter
utenda et fruenda intimo quodam mentis sapore
discernens, ut transitoria transitorie, et ad id dun-
taxat quod opus, et prout opus est curet, æterna
desiderio amplectatur æterno: talem, inquam, da
mihi hominem, et ego audacter illum sapientem pro-
nuntio, cui nimirum quæque res revera sapiunt
prout sunt, et cui in veritate atque securitate com-
petit gloriari, et dicere, quia *ordinavit in me chari-
tatem*. Sed **1111** ubi ille, aut quando ista? Quod
flens dico, quousque odoramus, et non gustamus,
prospicientes patriam, et non apprehendentes, suspi-
rantes, et de longe salutantes? O veritas exsuum
patria, exsili finis? video te, sed intrare non sinor
carne reteutus, sed nec dignus admitti, peccatis sor-
dens. O Sapientia, quæ attingit a fine usque ad
finem fortiter in instituendis et continendis rebus;
et disponis omnia suaviter in beandis et ordinandis
affectibus! dirige actus nostros, prout nostra tem-
poralis necessitas poscit; et dispone affectus nostros,
prout tua veritas æterna requirit, ut possit unusquis-
que nostrum secure in te gloriari et dicere, quia
ordinavit in me charitatem. Tu es enim Dei virtus et

salutaris « usque ad defectum ultimum » vix ali-
quando intermisit, teste Gaufrido in lib. v de ejus
Vita, cap. 1.

(215) In quibusdam codicibus deest *amoris*, hoc
loco. Sed non est contra mentem Bernardi, qui
de charitate actuali superius agens, num. 4,
« Amore tamen amoris ipsius, » inquit, « vehementer
accendit.

Dei sapientia, Christus sponsus Ecclesiæ, Dominus
noster, super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LI.

*Qualiter sponsa petit sibi accumulari fructus bono-
rum operum cum floribus et odoramentis fidei;
item de spe et timore.*

1. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore
languet (Cant. ii, 5)*. Crevit amor, quia incentiva
amoris plura solito processerunt. Vides siquidem,
quanta hac vice non videndi tantum, sed et collo-
quendi copia fuit. Ipsa quoque visio apparet vultu
indulta sereniori, et sermo jucundior, et sermoci-
natio longior atque protractior. Nec solum oblectata
colloquio, sed et gloriata præconio est. Ad hæc, ejus
quem desideraverat refrigerata est umbra, cibata
fructu, potata calice. Nec enim sitibunda putanda
est exisse de cella vinaria, in quam se introductam
modo novissime gloriatur; imo vero sitibunda, quo-
niam *qui bibit me, adhuc sitiet (Eccli. xxiv, 29)*.
Post ista omnia, sponso more suo secedente,
illa languere amore se perhibet, id est præ amore.
Quo enim gratiorem fuerat experta præsentiam, eo
postmodum absentiam molestiorem sensit. Subtra-
ctio nenipe rei quam amas, augmentatio desiderii
est: et quod ardentius desideras, cares ægrius. Rogat
proinde ista interim odoramentis florum ac fructuum
confoveri, quousque denuo revertatur, quem mole-
stissime sustinet demorantem. Atque is ordo ser-
monum.

2. Nunc jam spirituale fructum, qui in ipsis est,
spiritu duce veritatis tentemus eruere. Et si com-
munis Ecclesia sanctorum hic recipitur loquens, nos
in floribus fructibusque designati sumus; sed et qui-
que conversi de sæculo in toto sæculo. In floribus
quidem novella et tenera adhuc incipientium con-
versatio demonstratur, in fructibus vero proficien-
tium fortitudo et maturitas perfectorum. His stipata
mater peregrinans et fructificans, cui vivere Chris-
tus est, et mori lucrum; profecto æquanimis fert
molestiam suæ dilationis, quoniam, juxta Scriptu-
ram, datur *ei de fructu manuum suarum*, tanquam
ex primitiis spiritus, et laudant *eam in portis opera
ejus (Psal. xxxi, 31)*. Si autem secundum moralem
sensem in una anima vis utraque hæc assignari,
et flores videlicet, et fructus; fidem florem, fructum ac-
tum intellige. Nec incongrue, ut opinor, id tibi vide-
bitur, si advertas, quomodo instar floris necessa-
rio præcedentis fructum, bonum quoque opus fide
oporteat præveniri. Alioquin *sine fide impossibile est
placere Deo (Hebr. xi, 6)*, Paulo attestante, magis
autem æque ipso docente: *Omne quod non est ex
fide, etiam peccatum est (Rom. xiv, 23)*. Itaque nec
sine flore fructus, nec sine fide opus bonum. Sed
et fides sine operibus mortua est (*Jac. ii, 20*): sicut
inutiliter quoque flos apparet, ubi non sequitur
fructus. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia
amore languet*. Ergo ex bonis operibus in fide non
ficta, radicatis recipit consolationem mens assueta
quieti, quoties sibi, ut assolet, lux contemplationis,

subtrahitur. Quis enim, non dico continue, sed vel
aliquandiu, dum in hoc corpore manet lumine con-
templationis fruatur? At quoties, ut dixi, corrui a
contemplativa, toties in **1112** activam se recipit,
inde nimirum tanquam e vicino familiarius reditura
in idipsum; quoniam sunt invicem contubernales hæ
duæ, et cohabitantes pariter; est quippe soror Mariæ
Martha. Neque enim, etsi a contemplationis lumine
cadiat, patitur tamen ullatenus se incidere in tene-
bras peccati, seu ignaviam otii, sane in luce bonæ
operationis se retinens. Et ut scias etiam opera lu-
cem esse: *Luceat lux vestra*, inquit, *coram homini-
bus (Matth. v, 16)*: quod non est dubium de operi-
bus fuisse dictum, quæ homines poterant intueri.

3. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia
amore languet*. Cum præsto est quod amatur viget
amor; languet, cum abest. Quod non est aliud,
quam tedium quoddam impatientis desiderii, quo ne-
cesse est affici mentem vehementer amantis absente
quem amat dum totus in expectatione, quantumlibet
festinationem reputat tarditatem. Et ideo ista po-
stulat sibi accumulari bonorum operum fructus cum
fidei odoramentis, in quibus moram faciente sponso
interim requiescat. Loquor vobis experimentum
meum quod expertus sum. Si quando sane comperi
profecisse aliquos vestrum ex meis monitis, tunc
non me piguit, fateor, curam prætulisse sermonis
proprio otio et quieti. Cum enim, verbi gratia post
sermonem iracundus quispiam reperitur mutatus in
mitem, superbus in humilem, pusillanimis in for-
tem: porro mitis, humilis, fortis in sua quisque
gratia excrevisse, et se ipso melior factus esse
agnoscitur: sed et qui forte tepuerant et languebant
irca spirituale studium torpentes et dormitantes,
ad ignitum eloquium Domini referbuisse et evigi-
lasse videntur; et qui deserto fonte sapientiæ,
foderant sibi propriæ voluntatis cisternas non va-
lentes aquas continere, proptereaque ad omne
injunctum gravati corde arido murmurabant, nul-
lum in se habentes devotionis humorem: hi, inquam,
cum de rore verbi, et pluvia voluntaria, quam se-
gregavit Deus hæreditati suæ refluisset probantur
in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarii
et devoti; non est, dico vobis, unde subeat men-
tem, quasi pro intermisso studio jucundæ con-
templationis, tristitia, cum talibus fuero circum-
datus floribus atque fructibus pietatis. Patienter
avellor ab infecundæ Rachelis amplexibus, ut de
Lia mihi exuberent fructus profectuum vestrorum.
Minime prorsus pigebit me intermissæ quietis [*alias
inturbatæ quietis*] pro cura sermonis, cum vi-
dero in vobis germinare semen meum, atque ex eo
augeri incrementa frugum justitiæ vestræ. Charitas
enim quæ non quærit quæ sunt (*I Cor. xiii, 5*),
id mihi jam dudum facile persuasit, nil scilicet desi-
derabilium meorum vestris præferre utilitatibus.
Orare, legere, scribere, meditari, et si quæ sunt alia
spiritualis studii lucra hæc arbitratus sum propter
vos detrimenta.

4. *Fulcite me floribus, stipate me malis, qua amore languo.* Hoc itaque locuta est sponsa adolescentulis in sponsi absentia, monens eas in fide proficere et operibus bonis donec veniat, sentiens in eo fore et beneplacitum sponsi, et filiarum salutem, et suam ipsius consolationem. Scio me hunc locum in libro. *De dilectione Dei* plenius explicuisse, et sub alio intellectu: potiorne an deteriori lector iudicet si cui utrumque videre placuerit. Non sane a prudente de diversitate sensuum iudicabor, dummodo veritas utrobique nobis patrocinetur; et charitas cui Scripturas servire oportet, eo aedificet plures, quo plures ex eis in opus suum veros eruerit intellectus. Cum enim hoc displiceat in sensibus Scripturarum, quod in usibus rerum assidue experimur? In quantos, verbi causa, sola aqua nostrorum assumitur corporum usus? Ita unus quilibet divinus sermo non erit ab re, si diversos pariat intellectus, diversis animarum necessitatibus et usibus accommodandos.

5. Sequitur: *Læva ejus sub apite meo, et dextera ejus amplexabitur me.* Et insuper hoc quoque in præfatio opusculo meminere uberius disputatum; sed signemus sermonis ordinem. Liqueat denuo adesse sponsum, **1413** credo, ut sua præsentia languentem erigat. Quomodo enim non in præsentia ejus convalesceret, quam absentia consternerat? Ergo non sustinet dilectæ molestiam: adest, neque enim moram facere potest tantis desiderii evocatus. Et quia illam compererat donec absens fuit, fidelem ad opera et sollicitam ad lucra in eo nimirum, quod flores sibi et fructus præceperat adunari; etiam cum propensiori hac vice remuneratione gratiæ est reversus. Denique uno brachiorum suorum sustentat caput jacentis, alterum ad amplexandum parans, ut sinu foveat. Felix anima quæ in Christi recumbit pectore, et inter Verbi brachia requiescit. *Læva ejus sub capite meo et dextera ejus amplexabitur me.* Non ait: Amplexatur; sed *amplexabitur me*, ut noveris priori gratiæ adeo non ingrati ut secundam gratiarum actione prævenerit.

6. Disce in referendo gratiam non esse tardus aut segnis, disce ad singula dona gratias agere. *Diligenter*, inquit, *considera quæ tibi apponuntur* (Prov. xxiii, 4), ut nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione frustrentur; non gratia, non mediocria, non pusilla. Denique jubemur colligere fragmenta ne pereant (Joan. vi, 12); id est, nec minima beneficia oblivisci. Nunquid non perit quod donatur ingrato. Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo ventus urens, siccaans sibi fontem pietatis rorem misericordiæ, fluentia gratiæ. Propter hoc denique sponsa mox ut gratiam de læva sensit, gratias egit, non exspectans plenitudinem quæ in dextera est. Neque enim ubi memorata est lævam jam esse sub capite suo, etiam secuta est a dextera se similiter amplexatam; sed, *amplexabitur me*, inquit.

7. Cæterum quid putamus Verbo sponso lævam esse, sive dexteram? Num id quod dicitur hominis verbum istiusmodi corporeas partes habet in se divisas, et lineamenta distincta, ac distinguenda inter sinistram et dexteram? Quanto magis is, qui Dei et Deus est, sermo varietatem prorsus aliquam non admittit, sed est qui est (Exod. iii, 14), in sua nimirum natura tam simplex ut non habeat partes tam unus ut non habeat numeros. Est enim Dei sapientia, de qua scriptum est: *Et sapientiæ ejus non est numerus* (Psal. cxlvi, 5). At si quod invariabile est, id incomprehensibile, ac per hoc etiam ineffabile esse necesse est; ubi quæso, invenias verba, quibus illam majestatem vel digne assignes, vel proprie proloquaris, vel competenter definias? Tamen utcumque loquamur, quod utcumque de ea Spiritu sancto revelante sentimus. Docemur auctoritate Patrum, et consuetudine Scripturarum congruentes de rebus notis licere similitudines usurpare; sed et verba non nova invenire, sed nota mutuari [alias, transferre], quibus digne et competenter eadem similitudines vestiantur. Alioquin ridicule ignota per ignota docere conaberis.

8. Ergo quia per dextram et sinistram adversa solent atque prospera designari: videtur mihi hoc loco intelligi posse lævam quidem Verbi, comminationem supplicii; dextram vero regni promissionem. Est autem cum mens nostra formidat poenæ serviliter premitur: et tunc nequaquam *sub capite*, sed super caput læva esse dicenda est: nec potest sic affecta anima omnino dicere, *læva ejus sub capite meo*. At vero si proficiens ex hoc spiritu servitutis transierit in quemdam spontanei obsequii digniorem affectum, quatenus videlicet præmiis potius provocetur quam arctetur supplicii, magis autem si amore boni ipsius agatur; tunc indubitanter dicere poterit, quia *læva ejus sub capite meo*: quippe qui illum servilem metum, qui in sinistra est, meliori atque excellentiori habitudine animi superarit, et dignis desiderii etiam ipsi appropriaverit dexterae, in qua sunt omnes promissiones, dicente Propheta ad Dominum: *Delectationes in dextera tua usque in finem* (Psal. xv, 11). Unde et certa spe concepta cum fiducia loquitur: *Et dextera ejus amplexabitur me.*

1414 9. Tu jam mecum videris, an ita affectæ et assecutæ hunc tantæ suavitatis locum, illud quoque conveniat de psalmo usurpare, ut dicat etiam ipsa: *In pace in idipsum dormiam, et requiescam*; præsertim cum suppetat causa quæ sequitur: *Quoniam tu, Domine singulariter in spe constituisti me*, (Psal. iv, 9, 10). Quod equidem tale est. Donec premitur a spiritu servitutis, parumque habet de spe, de timore plurimum; non est et pax neque requies, fluctuante nimirum conscientia inter spem et timorem, maximeque quod a superexcellente timore abundantius crucietur: nam timor poenam habet. Et ideo non est illi dicere: *In pace in idipsum dormiam et requiescam*, quando necdum se singulariter

in spe constitutum dicere potest. Cæterum si paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, et proficere spes; cum demum ad hoc ventum fuerit ut totis viribus exurgens charitas in adiutorium spei foras mittat timorem: nonne ejusmodi anima singulariter in spe constituta videbitur, ac proinde etiam in pace in idipsum dormire jam et requiescere?

10. *Si dormiatis, inquit, inter medios clericos, pennæ columbæ deargentatæ* (Psal. lxxvii, 14). Quod propterea dictum puto, quoniam est locus inter timorem et securitatem, tanquam inter lævam et dexteram, media videlicet spes, in qua mens et conscientia, molli nimirum supposito charitatis stratu, suavissime requiescit. Et forte in consequentibus hujus ipsius cantici hic locus fuerit designatus, ubi in descriptione fereuli Salomonis inter cætera habes: *Media charitate constravit propter filias Jerusalem* (Cant. iii, 10). Nam qui se singulariter in spe constitutum sentit, non jam in timore servit, sed requiescit in charitate. Denique requiescit et dormit sponsa, pro qua dicitur: *Adjuro vos, filie Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit*. Magna et stupenda dignatio, quod quiescere facit animam contemplantem in sinu suo, insuper et custodit ab infestantibus curis, protegitque ab inquietudinibus actionum, et molestiis negotiorum; nec patitur omnino suscitari, nisi ad ipsius utique voluntatem. At istud non in angustiis finiendi jam sermonis adoriendum est, magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligentia non fraudetur. Non quod vel tunc sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, præsertim in tam digna, tamque eccellente et omnino supereminente materia; sed sufficientia nostra ex Deo est, sponso Ecclesiæ Jesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LII.

De excessu, qui contemplatio dicitur, in qua sponsus facit quiescere animam sanctam, pro ejus quiete zelans.

1. *Adjuro vos, filie Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ut non excitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit* (Cant. ii, 7). Prohibentur adolescentulæ: has enim filias Jerusalem dicit, quia, etsi delicatæ et molles, et quasi femineis adhuc affectibus et actibus infirmæ, sponsæ tamen inhærent spe proficiendi et proficiscendi Jerusalem: prohibentur ergo ab infestatione sponsæ dormientis, ne scilicet præter voluntatem ipsius ullatenus eam excitare præsumant. Propterea enim dulcissimus sponsus lævam suam capiti ejus supposuit, secundum ea quæ præmissa sunt, quatenus in sinu suo eam quiescere faceret et dormire. Et nunc sicut subinde Scriptura prosequitur, ipse custos illius

dignantissime et benevolentissime vigilat, super eam, ne adolescentularum crebris minutisque necessitatibus inquietata evigilare cogatur. Ista est litteralis coherentia textus. Sed enim contestatio illa facta per *capreas cervosque camporum*, nihil omnino secundum litteram consequentiæ rationabilis habere videtur; adeo totam sibi eam **1415** vindicat intelligentia spiritualis. At quoquo modo illa se habeat, interim bonum est nos hic esse, et intueri paulisper naturæ divinæ bonitatem, suavitatem, dignationem. Quid namque tu, homo, in humanis unquam affectibus expertus es dulcius, quam modo tibi exprimitur de corde Altissimi? Et exprimitur ab illo qui scrutatur alta Dei, et non potest nescire quæ in eo sunt, quia Spiritus ipsius est; nec aliud plane loqui, quam quod apud ipsum vidit, quoniam veritatis Spiritus est.

2. Denique nec deest in nostro genere, qui hoc munere felix lætificari meruerit, et sic in semetipso suavissimi arcani hujus habuerit experimentum; nisi tamen Scripturæ loco, qui præ manibus est, omnino decedimus, ubi manifeste inducitur celestis sponsus vehementissime zelans pro quiete cuiusdam dilectæ suæ, sollicitus servare inter brachia propria dormientem, ne qua forte molestia vel inquietudine a somno suavissimo deturbetur. Non me capio præ lætitiâ, quod illa majestas tam familiari dulcique consortio nostræ se inclinare infirmitati minime dedignatur, et superna Deitas animæ exultantis inire connubia, eique sponsi ardentissimo amore capti exhibere affectum non despicit. Sic, sic in celo esse non ambigo, ut lego in terra, sentietque pro certo anima quod continet pagina, nisi quod non sufficit ista omnino exprimere, quantum capere illa tunc poterit, sed nec quantum jam potest. Quid, putas, illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti se sentiat, Dei sinu foveri, Dei cura et studio custodiri, ne dormiens forte a quopiam, donec ultro evigilet, excitetur?

3. Age jam itaque, dicamus si possumus, quisnam ille sit somnus, quo dilectam suam sponsus obdormire velit, nec patiat omnino, nisi ad ipsius arbitrium, excitari, ne forte cum legerit quis apud Apostolum: *Hora est jam nos de somno surgere* (Rom. xiii, 11), sive apud Prophetam exorari ab ipso Deum, illuminari oculos suos ne unquam obdormiat in morte (Psal. xii, 4), nominum æquivocatione turbetur, nec inveniat omnino, quid digne de dormitione sponsæ quæ hoc loco memoratur, sentire possit. Nam ne illud quidem simile est huic, quod de Lazaro ait in Evangelio Dominus: *Lazarus amicus noster dormit, eamus et a somno excitemus eum* (Joan. xi, 11). Hoc enim dicebat de morte corporis ejus cum discipuli de dormitione somni dictum putarent. Non autem in sponsæ somnus dormitio corporis, vel placida, quæ sensus carnis suaviter sopit ad tempus, vel horrida, quæ funditus vitam tollere consuevit. Multo magis vero et ab illa alienus existit